

про стан довкілля та надзвичайні ситуації тісно пов'язані з реляціями про діяльність підприємств, установ, організацій, яка включає різні види тасмниць. Це обумовлює необхідність вироблення вимог щодо охорони показників та реалізації положень про відкритий доступ до певної інформації. Населення України має право бути поінформованим про згубні наслідки, які можуть мати місце в разі ігнорування суб'єктивних можливостей поширення інформації, зокрема інформації про реальні екологічні загрози. Готовність особистості до сприйняття і впровадженню екобезпеки інформації визначається принципом гуманізму, реалізація якого забезпечує формування людини, для якого пріоритетними є завдання збереження життя на Землі, порятунку людства від екологічних катастроф.

Ключові слова: інформатизація, екологічна інформація, екологічне виховання, екологічна свідомість.

* * *

УДК 165.242.1:782:141.7

Лазарович Н. В.,
кандидат філософських наук, доцент кафедри
теорії та історії культури, Львівський національний
університет імені Івана Франка,
nadiya.lazarovych@gmail.com

УКРАЇНСЬКИЙ СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

У статті автор ставить мету дослідити вплив процесів глобалізації та цінностей техногенної культури на сучасний український соціокультурний простір, використовуючи міждисциплінарний та системний підходи, метод компаративного аналізу, загальнонаукові методи абстрагування, синтезу, узагальнення та ін. Встановлено, що полівекторність та «амбівалентність» українського соціокультурного простору підсилює постмодерністський дискурс як механічна аплікація теоретичних західноєвропейських концепцій до філософсько-культурологічного контексту, а також постколоніальна спадщина української культури. Проаналізовано засадничі принципи діалогічної парадигми, а також концепцію «міжкультурного полілогу», що передбачає збереження та розвиток культурних цінностей, норм, парадигм, виходячи з діалогічної взаємодії. Розглянуто зміст культурного плюралізму, репрезентованого концепціями мультикультуралізму, транскультурності та інтеркультурності. Проаналізовано шляхи інтеграції мозаїчності сучасного соціокультурного простору на основі глибинних субстанційно-духовних надбань української культури.

Ключові слова: глобалізація, культурний плюралізм, мультикультуралізм, транскультурність, інтеркультурність, постмодернізм, постколоніалізм, діалогічна парадигма, міжкультурний полілог.

Виклики сьогодення актуалізують питання філософського осмислення впливів масштабних трансформаційних процесів на формування світоглядних засад сучасного українського соціокультурного простору. У наш час особливо актуальним є ґрунтовний аналіз нелінійних процесів глобалізації та бурхливого розвитку інформаційно-технічної культури в контексті постколоніальної спадщини українського суспільства. Відтак, неабиякої гостроти набуває проблема «духовно-морального оновлення» та пошуку нових аксіологічних пріоритетів соціокультурного простору України. На особливу увагу заслуговує звернення до буттєвої вкоріненості української людини, адже особа в контексті цивілізаційних зрушень сьогодення, втрачаючи зовнішню опертя, шукає надійну «підоснову» якраз у глибинах духовних надбань – світі культури. Відтак, *завданням* даної публікації постає спроба здійснення соціально-філософського аналізу цивілізаційних маркерів епохи, окресливши магістральні тенденції розвитку сучасного українського соціокультурного простору та залучаючи до дискурсу світоглядні засади діалогічної парадигми, яка є основою міжкультурного полілогу.

Висвітлюючи публікації праць авторів, залучених до написання даної статті, варто зазначити, що феномен культурного плюралізму та нелінійності

сучасного соціокультурного простору репрезентований дослідженнями Ж. Бодріяра, К. Герца, а також працями українських вчених – С. Кримського, Т. Кулікової, О. Пахльовської та ін. Постколоніальні риси в сучасному українському соціокультурному просторі аналізують у своїх дослідженнях П. Іванишин, М. Жулинський, М. Павлишин, М. Рябчук. Діалогічна парадигма буття українського соціокультурного простору отримала висвітлення у теоретичних напрацюваннях вчених – С. Кримського, О. Наконечної, Л. Озадовської, В. Табачковського та ін. Духовні виміри та глибинні пласти української культури як актуалізації ціннісно-смыслового потенціалу висвітлюють М. Жулинський, Л. Костенко, О. Пахльовська, В. Шевчук та ін.

Отож, сучасна українська культура втягнена у цивілізаційний вир процесів глобалізації – нелінійних масштабних взаємодій міжкультурної асиміляції та інтеграції. Глобалізація, що торкається передусім «квінтесенції» національної культури, змінює її ціннісно-нормативні основи та світоглядне підґрунтя етнічної самобутності. За словами М. Жулинського, «на культуру лягає колосальне навантаження, оскільки глобалізація, мов космічна «чорна діра», втягує народи і культури у всесвітній комунікаційний «котел». З одного боку, цей процес глобальної комунікації сприяє розповсюдженню культур, інтенсивному культурному діалогові, з іншого – задіює механізми культурної уніфікації, стираючи національний образ із цивілізаційної матриці» [3, с. 88].

Глобальні цивілізаційні процеси, стрімкі інноваційні зрушення, вражаючий інформаційно-технологічний прогрес, виняткова цінність наукової раціональності, а також бурхливий розвиток техніки і технології у зв'язку зі систематичним впровадженням наукових знань у виробництво приводить до глибинних процесів зміни соціального життя, динаміки соціальних зв'язків, швидкої трансформації стилів життя та мислення, формування нових світоглядно-ціннісних орієнтирів, перманентної генерації нових візців, ідей і концепцій, які є невід'ємними складовими аксіологічних пріоритетів сучасного соціокультурного простору України.

Водночас принципи універсалізму та стандартизації, зумовлені процесами глобалізації, з одного боку, а також пережитки «подвійних стандартів» та постколоніальної спадщини радянського минулого – з іншого, тільки підсилюють проблемність соціокультурної ситуації сьогодення на шляху формування гуманістичної системи ціннісних орієнтирів в сучасному українському суспільстві. Так, світ, який постійно змінюється, вимагає нових моделей адаптації до соціального середовища. Сучасна людина зіткнулася із проблемою «футурошоку» – феномену стрімкого темпу змін у суспільстві: «Він виникає через накладання нової культури на стару. Це – культурний шок у нашому власному суспільстві. Сьогодні людина зіткнулася саме з такою перспективою. Зміни лавиною обрушилися на наші голови, і більшість людей до них виявилися не готовими» [16, с. 14].

Традиційна система цінностей української людини, котра донедавна ще була інтегративно-організуючим началом життя особи, надавала їй гуманістичну цінність і осмисленість, раптово почала втрачати свою виваженість і переконливість. Не даремно у наш час постулюється симптоматична тенденція сучасної культури – етап деградації, занепаду, оскільки в сучасному технізованому

світі сама людина не витримує інтенсивності змін: вона не в змозі жити в координатах динамічної цивілізації, коли в суспільстві панують настрої «життєвої дезорієнтації». Ці зміни спричиняють активні трансформації соціальних зв'язків між людьми, оскільки внаслідок техніко-технологічного розвитку постійно змінюються типи спілкування між людьми, форми їхньої комунікації, а також спосіб життєдіяльності людини в соціумі: «це світ буденних людських турбот, когнітивно-прагматичний за своїм характером, світ техніки, підприємництва, користування, науково-технічних розробок, соціальних пошуків і експериментів, світ зазвичай зовнішніх для нас речей... Відповідно, цілком зрозуміло, що в системі саме такого спілкування людина стає річчю серед речей і не може вирватися за межі власних рольових функцій. Цей світ атомізує людину і спрямовує на усамітнення, відчуження від усіх інших, виокремлює, викривляє і замикає на собі людське буття і людське ество [8, с. 163–164]. Зрештою, у сучасному соціокультурному просторі виникає особливий тип автономії особистості: людина може змінювати свої корпоративні зв'язки, не будучи до них жорстко прив'язаною; вона здатна дуже гнучко встановлювати свої відносини з іншими людьми, долучатися до різних соціальних спільнот та культурних традицій.

Однак можна констатувати і той факт, що пришвидшений розвиток соціотехносфери сучасної культури обриває численні коріння минулого, змушуючи людину пристосовуватись до перманентно змінних обставин, традицій та цінностей, нівелюючи у такий спосіб культурну й історичну пам'ять національних традиційних надбань. Сучасна соціотехносфера, котра постає насамперед «матеріальним тілом культури», часто нівелює її іманентно-духовні виміри, внаслідок чого можна простежити загальну дегуманізацію та кризу духовних цінностей у межах «ойкумени культури». «Майбутнє все більше підпадає під логіку технічної раціональності – логіку перманентних перетворень, що випливають з природи техносфери» [6, с. 199].

Соціокультурна динаміка сьогодення зумовлює розмивання традиційних цінностей, соціальних і релігійних норм, часто перетворюючи людину на «засіб», «функцію», носія соціальних ролей. У культурі техногенного світу виникають явища деконструктивного характеру, котрі породжують процеси втрати персоніфікації, глибинну кризу особистісної та соціальної ідентичності. Адаже технократичний спосіб діяльності та панування раціоцентризму як світоглядної доміанти задають новий вектор організації життєдіяльності людини і формування ціннісних орієнтацій, основу котрих становлять цілораціональне перетворення та привласнення, що, у свою чергу, зумовлює численні проблеми відчуження та глибинну суспільну духовну кризу сьогодення.

Зазначимо, що в сучасному соціокультурному просторі з його високим рівнем соціальної динаміки і темпами прогресу, стрімкими соціальними змінами, людина відчуває потребу певної сталості та унормованості, пошуку внутрішнього «доміна» (за словами Дж. Фаулза), котрий би зміг інтегрувати мозаїчність сучасного соціокультурного буття. Саме тому сьогодні, коли соціотехносфера сучасної культури з її пріоритетами лінійної систематизації та універсалізації сприяє

поширенню тотальних процесів панування та відчуження, особливої гостроти набуває звернення до діалогічної парадигми людської життєдіяльності. За словами української дослідниці О. Наконечної, «діалог є синонімом взаємної творчості, співбуття і самотворення, в якому індивіди одночасно виступають вибраними і такими, що вибирають, страждаючими і активними, бо вони самі мають визначити й обрати, як саме змінювати своє життя, розкриваючи нові, непередбачувані навіть для самих себе, грані особистості» [9, с. 17]. Адаже діалогічність буття сучасної людини постає формою «мислення і пізнання дійсності. При цьому діалог розглядається не просто як реальна розмова двох його учасників, а як поліфонія різних голосів, що існують у різні часи», – стверджує Л. Озадовська [10, с. 12].

Екстраполюючи цю ідею на сучасний український соціокультурний простір, варто зазначити, що магістральні перспективи розвитку української культури повинні дотримуватись позицій «міжкультурного полілогу», що неодмінно передбачає збереження та розвиток розмаїття культурних цінностей, норм, парадигм і форм діяльності, виходячи з діалогічної взаємодії різних культур.

Ідеї культурного розмаїття, культурного плюралізму втілюються передусім у концепціях мультикультуралізму, транскультурності, інтеркультурності та ін. Відтак сучасну українську культуру неможливо розглядати без урахування цих соціокультурних цивілізаційних маркерів епохи. Отже, феномен транскультуралізму орієнтує сучасну людину на систему цінностей, яка формується на наднаціональному, транснаціональному рівні, зумовлюючи розвиток тенденцій уніфікації соціокультурного простору. Натомість інтеркультуралізм постає явищем активної міжкультурної взаємодії, що ґрунтується на діалогічній парадигмі співбуття різноманітних культур. Відповідно, мультикультуралізм можна визначити як ідеологію, політику та соціальний дискурс, що визнає правомірність та цінність культурного плюралізму, значущість різноманіття культурних форм. Це дає змогу формувати єдиний соціокультурний простір на засадах толерантного співбуття традиційних етнічних чи національних культур. Мультикультуралізм, підґрунтя якого становлять загальногуманістичні цінності, може стати також основою гармонійного співіснування самобутніх суб'єктів культури у полікультурному і фрагментарному українському соціумі – поліетнічному, поліконфесійному, білінгвістичному.

У свою чергу, глобальні процеси, у вир яких втягнуто український соціокультурний простір, посилюють внутрішню суспільну диференціацію, внаслідок чого сучасна людина опиняється у велетенському мозаїчному та фрагментарному колажі культурних традицій. «Замість диференціації та розсортування за чітко окресленими комірками, осередками (тобто за соціально-просторовою ознакою з певними визначеними межами), – зауважує К. Герц, – абсолютно різні підходи до життя починають перемішуватися на нечітко окреслених просторах (тобто в соціальних просторах, межі котрих – рухливі, розмиті й важковизначені)... Мати справу з пейзажами і натюрмортами – це одне, а з панорамами і колажами – цілком інше» [2, с. 182]. За влучним визначенням Т. Кулікової, така риса сучасної культури «як ідеологія-апологія плюралістичності є результатом виникнення постмодерної реальності з притаманними їй процесами

множення та диференціації в усіх секторах соціального буття» [7, с. 9].

Полівекторність соціокультурного розвитку українського суспільства підсилює формування моделей постмодерністських практик. До слова, західна філософсько-культурологічна традиція постмодернізму, рецепція якої здійснюється в контексті українського постмодерністичного дискурсу, ґрунтується на низці титульних концептів – ідея «занепаду гранднарративів» (Ж.-Ф. Ліотар), поняття «різми» та «культурного номадизму» (Ж. Дельоз, Ф. Гватарі), принцип «реконструкції» (Ж. Дерріда), ідея «смерті суб'єкта» й, зокрема, «смерті автора» (Р. Барт, М. Фуко, Ф. Джеймсон та ін.), принципи інтертекстуальності (Ю. Крістева) та гіпертекстуальності (У. Еко, М. Павіч) тощо. Магістральною постмодерністською ідеєю постає феномен «симулякра» – це, на переконання Ж. Бодріяра, – «муляж, видимість, імітація образу, символу, знаку, за якою не постає ніякої дійсності, ...порожня оболонка, що маніфестує принципову присутність відсутньої реальності» [1, с. 49].

Так, постмодернізм – це багатогранний соціокультурний феномен, якому загалом притаманні наступні характеристики: абсолютизація феномену гри; інституалізація парадигми, котра ґрунтується на утвердженні підходу рівноцінності та синхронності різних культурницьких систем (принцип «і-і» на противагу «або-або»); амбівалентність; відсутність цілісності текстуальних утворень; гра смислами, навмисне уникання однозначності у висловлюваннях та визначеннях; принцип «подвійного кодування»; зневажливе ставлення до авторитетів; сумнів щодо адекватності зв'язків людини і зовнішнього світу; заперечення однозначного взаємозв'язку причини і наслідку, а в підсумку взагалі будь-яких статичних зв'язків; втрата «чистоти» стилю, еkleктичність стилів і напрямків; деканонізація традиційних цінностей; використання цитування як методу художньої творчості, фрагментарності й принципів монтажу, форм пастишу (попури, колажа); принципи іронії, пародійності, «карнавалізації» життя, буфонади і театралізації; форми палімпсесту та бриколажу; гедонізм, естетизація потворного, змішування «високих» і «низьких» жанрів, взірців елітарної та масової культур; тиражування, орієнтація на споживачську естетику, запозичення принципів інформаційних технологій та ін.

Постмодернізм в контексті української культури зазвичай розглядається як закономірний етап її розвитку, водночас український варіант постмодернізму є своєрідним намаганням подолати ідеологічні та естетичні стереотипи соцреалізму, які довгий час були глибоко вкоріненими в українську культуру. Однак в українському теоретичному дискурсі часто висувуються гіпотези про те, що варіант західного постмодернізму надто штучно «вплетений» в теоретичну канву українського соціокультурного простору. У свою чергу, відома дослідниця О. Пахльовська називає український варіант постмодернізму «клонуванням без правил». Адже інерційне засвоєння взірців західної культури зумовило механічну аплікацію цих парадигм до специфіки українського культурного контексту, що й занурило українську критичну думку в теоретичний, методологічний та термінологічний хаос, а також зумовило тотальне розповсюдження культу епігонства.

Так, дослідники одностайно зазначають, що український постмодернізм є вторинним явищем щодо західного. Відповідно, в українській культурі ми можемо вести мову, радше, про «пострадянське», «посттоталітаризм» тощо. Нерідко український варіант постмодернізму зіставляють зі світоглядними моделями «постколоніалізму».

Відтак, як стверджує дослідник П. Іванишин, у межах постколоніальної критики існують два кардинально відмінні між собою типи метадискурсу: постмодерний (ліберальний, космополітичний) та націоналістичний (націоцентричний, націоналістичний, національний) колоніалізми. За словами автора, «постмодерний постколоніалізм лише декларує своє «протистояння» колоніалізму, але це дивне протистояння, бо насправді він не руйнує, а абсорбує імперські структури, консервує їх. І навпаки, концепти національної культури, через прирівняння їх до колоніальних, втрачають у цьому постколоніалізмі своє іманентне значення, вони свідомо релятивізуються через перманентну пародію та іронію. Як наслідок, замість реставрації пошкодженої імперіалістичною національною ідентичністю ця ідентичність остаточно руйнується – через утвердження космополітичних ідеалів іншого різновиду імперіалізму, у нашому випадку – постмодерного демолібералізму» [4, с. 196]. У свою чергу, «націологічний постколоніалізм саме захист і утвердження національної культури робить вихідним регулятивним принципом власних розмірковувань. І тільки об'єктивна потреба протекції національної ідентичності (а не постмодерна зацикленість на метрополії) змушує його поборювати (руйнувати) деструктивні концепти різних імперських стратегій і практик. Саме цей національний постколоніалізм... доцільно вважати власне постколоніалізмом, покликаним до життя не інтелектуальною модою чи імперськими інтенціями, а самою історико-культурною дійсністю, «історично здійснюваним тут-буттям народу», як сказав би Мартін Гайдеггер, для виявлення та вирішення актуальних екзистенційних проблем підколоніальних і постколоніальних народів» [4, с. 196–197].

У сучасному українському теоретичному дискурсі часто постають питання щодо «структурної неповноти української культури» (І. Дзюба), її «загубленості» (В. Шевчук) та перманентного перебування «у вимірі пост» (О. Пахльовська), що зумовлені постколоніальною спадщиною української культури, її тривалим колоніальним статусом та рецесивним становищем. Зокрема, відомий український дослідник М. Павлишин пропонує об'єднати під поняттям «постколоніальна культура» всі культурні явища, що постали під впливом колонізації... Постколоніальне, не відмежовуючись від колоніального, рівночасно вбирає в себе його історичний досвід, а то й співіснує з ним в одному часі, місці і навіть в одному культурному явищі [12, с. 532]. Внаслідок цього український соціокультурний простір переповнений явищами тотального конформізму, коли «мовчазна більшість, вирощена на перекислих дріжджах колективізму і розчинена в масі задля самозбереження. Сучасна соціальна система організована на ідеологічно «величких» руїнах старої системи. Вона еkleктична, ідейно не організована, хаотична, мов броунівський рух, вона намагається організуватися в щось ідеальне, європейське, «виписане» за теоріями західних цивілізацій та, на жаль, без свого національного обличчя, енергійної

тенденції до саморозвитку» [3, с. 65]. Відтак, «замість прямолінійної опозиції «або–або» постколоніальний підхід передбачає гнучкіший і відкритіший до нюансів погляд за принципом «і–і». Замість рішучого і здебільш примітивного «ні», що унеможлиблює подальшу дискусію, постколоніальний метод пропонує толерантнішу відповідь «так, але» [15, с. 188].

Як стверджує М. Павлишин, «у політиці постколоніалізм створює свободу орієнтуватися на прагматизм, звільнений від ідеології, а у творі мистецтва він відкриває можливість використовувати старі колоніальні міти й гратися ними – не так заперечуючи чи стверджуючи їх, як використовуючи для власних, нових, естетичних задумів. У цьому процесі нерідко відіграють роль прийоми іронії, пародії та карнавалу» [11, с. 227]. Адже, на переконання М. Рябчука, колоніальна спадщина в українському суспільстві та українській культурі є глибше вкоріненою у суспільну свідомість, аніж комуністично–тоталітарна. Відтак, у соціокультурній царині вона передусім породжує «амбівалентність» українського посткомуністичного й постколоніального суспільства, його світоглядну розгубленість, «шизофренічність», одночасну зорієнтованість на протилежні, взаємовиключні цінності... ця «амбівалентність» не є лише «спадком» – закономірним наслідком різкого переходу суспільства від однієї системи цінностей до іншої, а й свого роду набутком – результатом цілеспрямованої діяльності посткомуністичних еліт, спрямованої на атомізацію та дезорієнтацію суспільства» [15, с. 45].

З–поміж чинників, які мали вплив на формування постколоніальної спадщини українського суспільства, М. Рябчук виокремлює наступні: по–перше, це «етатистська спадщина советських часів, звичка населення до державного патерналізму, його громадянська пасивність та відчуженість. По–друге – це мовно–культурна різномірність населення, яка великою мірою розділяє інституції громадянського суспільства за мовно–етнічним принципом, замість робити їх загальнонаціональними / загальногромадянськими. І по–третє – це відсутність справжніх економічних реформ, а отже, й відсутність економічних підстав для емансипації громадян від тотально регулюючої – розподіляючої, патерналістської держави [14, с. 16].

Невід’ємним прагненням української культури до подолання колоніального статусу в контексті репрезентації власної культури постає, за словами Л. Костенко, завдання налагодження «своєї оптики», «своєї системи дзеркал». Для цього необхідно «розробити свою гуманітарну політику, її стратегію та пріоритети. Зафіксувати себе у свідомості людства парадоксом молодій державі з тисячолітньою культурою, що була досі заблокована в силу історичних причин. Бути відкриттям для світу, а не морально ущербним народом в абераціях чужих віддзеркалень» [5, с. 11].

Тому, за словами О. Пахльовської, потрібно «інтегрувати в масив української культури той знищений її творчий потенціал, який так сором’язливо називається нині «забутими іменами», «білими плямами», хоч «плями» ті швидше криваві» [13, с. 42–43]. Адже тільки відповівши на запитання «Чи потрібні ми нам?» (брати А. і Б. Стругацькі), український народ та його культура можуть влитися у справжній міжкультурний полілог. Відтак, «Україна може вижити як Україна поки що завдяки

лише культурі. Економічних її потужностей на сьогодні не достатньо для рівноправного діалогу зі світом. Лише духовні її потужності можуть забезпечити повноцінну присутність на сцені сучасної історії. Культура – єдиний посланець, який може дати духовне, психологічне, моральне – і, врешті, наукове – обґрунтування нашому давньому прагненню бути самостійною державою. Культура – посланець душі України та її інтелекту, її людська і творча суть. Лише культура може відстояти національну ідентичність нашої Батьківщини [13, с. 117]. Тому саме сьогодні нам так важливо не втратити ті глибинні субстанційно–духовні надбання української культури, які складають основу національного буття України та самобутнього життєбачення українського народу. Адже втрата смислотворчих іманентно–бутійних етнонаціональних цінностей породжує сурогат духовного життя українського народу, посилює процеси соціальної маргіналізації та манкуртизації, що зумовлюють постколоніальне становище української людини у вимірах культури. У свою чергу, усвідомлення ролі етнонаціональних детермінант людського буття є важливою субстанційною основою духовної генези українського суспільства, адже, на переконання В. Шевчука, «лише культура може стати плеканням духовного зерна, необхідного для творення духовного хліба, від якого зможемо віднайти кожен у собі і всім разом у народі, в якому судилося нам народитися, світло світу, котре й учинить нас повновартісними людьми без комплексів меншовартості та пригнобленості» [17, с. 73].

Таким чином, наголосимо, що лінія напруги у світовідчутті сучасної української людини виявляється у площині сфери зустрічі та взаємодії системоутворювальної, традиційно–етнонаціональної та позитивно–самозберігаючої складової буття людини і суспільства, з одного боку, й інноваційно–змінюючої, глобально–універсалізуючої ознаки культури – з іншого. Відповідно, «межовість» сучасної соціокультурної ситуації сьогодні зумовлює звернення до етнонаціонально–духовних надбань українського народу, котрі здатні слугувати вагомою аксіологічною константою у бутті нашої нації, визначаючи парадигмальні світоглядні орієнтири сучасного українського соціокультурного простору.

Список використаних джерел

1. Бодрийяр Ж. Симулякри и симуляции / Ж. Бодрийяр // Философия эпохи постмодерна. – Мн. : Красико–принт, 1996. – С. 48–73.
2. Герц К. Польза разнообразия / К. Герц ; пер. с англ. В. Иванова и Э. Соловьева // THESIS, 1993. – Вып. 3. – С. 168–184.
3. Жулинський М. Нація. Культура. Література / М. Жулинський. – К. : Наукова думка, 2010. – 557 с.
4. Іванишин П. Два постколоніалізму: національно–екзистенційна диференціація / П. Іванишин // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – 2004. – Вип. 33. – Ч. 2. – С. 191–198.
5. Костенко Л. Гуманітарна аура нації або дефект головного дзеркала. – 2–ге вид. / Л. Костенко. – К. : Видавничий дім «Києво–Могилянська Академія», 2005. – 32 с.
6. Кримський С.Б. Запити філософських смислів / Запити філософських смислів / С. Б. Кримський. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2003. – 240 с.
7. Кулікова Т.М. Мультикультуралізм: соціально–методологічний аспект: Автореф. дис. канд. філософ. наук: 09.00.03 / Т.М. Кулікова. – Х. : Харк. нац. ун–т ім. В. Каразіна, 2006. – 18 с.
8. Людина в есенційних та екзистенційних вимірах / Відп. ред. Табачковський В. Г. – К. : Наукова думка, 2004. – 247 с.

9. Наконечна О.П. Естетичне як тип духовності. Автореф. дис. д-ра філософ. наук: 09.00.08 / О.П. Наконечна; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2004. – 34 с.
10. Озадовська Л.В. Парадигма діалогічності в сучасному мисленні / Л.В. Озадовська. – К.: ПАРАПАН, 2007. – 164 с.
11. Павлишин М. Канон та іконостас : Літературно-критичні статті / М. Павлишин. – К.: Час, 1997. – 447 с.
12. Павлишин М. Постколоніальна критика і теорія / М. Павлишин // Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М. Зубрицької. – Л.: Літопис, 1996. – С.531–535.
13. Пахльовська О. Ave, Europa! : статті, доповіді, публіцистика / О. Пахльовська. – К.: Пульсари, 2008. – 653 с.
14. Рябчук М. Дилеми українського Фауста: громадянське суспільство і «розбудова держави» / М. Рябчук. – К.: Критика, 2000. – 272 с.
15. Рябчук М. Постколоніальний синдром. Спостереження / М. Рябчук. – К.: Вид-во «К.І.С.», 2011. – 288 с.
16. Тоффлер А. Футурошок / А. Тоффлер. – СПб.: Лань, – 1997. – 464 с.
17. Шевчук В. Загублена українська культура за тисячу років / В. Шевчук. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 74 с.

References

1. Bodryjyar Zh. Symulyakry symulyciyi / Zh. Bodryjyar // Fylosofiya epochy postmoderna. – Mn.: Krasuko-prynt, 1996. – S. 48–73.
2. Gercz K. Polza raznoobrazyya / K. Gercz; per. s angl. V. Yvanova i E. Solov'eva // THESIS, 1993. – Vyp. 3. – S. 168–184.
3. Zhulynskiy M. Naciya. Kul'tura. Literatura / M. Zhulynskiy. – K.: Naukova dumka, 2010. – 557 s.
4. Ivanyshyn P. Dva postkolonializmy: nacionalno-ekzystenciynna dyferenciacya / P. Ivanyshyn // Visnyk Lvivskogo universytetu. Seriya filologichna. – 2004. – Vyp. 33. – Ch.2. – S.191–198.
5. Kostenko L. Gumanitarna aura nacyi abo defekt holovnoho dzerkala. – 2-ge vyd. / L. Kostenko. – K.: Vydavnychyi dim «Kiyev-Mogylyanska Akademiya», 2005. – 32 s.
6. Krymskiy S.B. Zapyty filosofskiyh smysliv / S. B. Krymskiy. – K.: Vyd. PARAPAN, 2003. – 240 c.
7. Kulikova T.M. Multykulturalizm: socialno-metodologichnyy aspekt: Avtoref. dys. kand. filosof. nauk: 09.00.03 / T.M. Kulikova. – Kh.: Khark. nacz. un-t im. V. Karazina, 2006. – 18 s.
8. Lyudyna v esencijnyh i ekzystenciynnyh vymirax / Vidp. red. Tabachkovskiy V.G. – K.: Naukova dumka, 2004. – 247 s.
9. Nakonechna O.P. Estetychne yak typ duxovnosti. Avtoref. dys. d-ra filosof. nauk: 09.00.08 / O.P. Nakonechna; Kiyiv. nacz. un-t im. T.Shevchenka. – K., 2004. – 34 s.
10. Ozadovska L.V. Paradygma dialogichnosti v suchasnomu myslenni / L.V. Ozadovska. – K.: PARAPAN, 2007. – 164 s.
11. Pavlyshyn M. Kanon ta ikonostas : Literaturno-krytychni statii / M. Pavlyshyn. – K.: Chas, 1997. – 447 s.
12. Pavlyshyn M. Postkolonialna krytyka i teoriya / M. Pavlyshyn // Slovo. Znak. Dyskurs: Antologiya svitovoyi literaturno-krytychnoyi dumky XX st. / Za red. M. Zubryczkoyi. – L.: Litopys, 1996. – S.531–535.
13. Pakhlovska O. Ave, Europa! : statii, dopovidi, publicystyka / O. Pakhlovska. – K.: Pulsary, 2008. – 653 s.
14. Ryabchuk M. Dylemy ukraiynskogo Fausta: gromadyanske suspilstvo i «rozbudova derzhavy» / M. Ryabchuk. – K.: Krytyka, 2000. – 272 s.
15. Ryabchuk M. Postkolonialnyy syndrom. Sposterezhennya / M. Ryabchuk. – K.: Vyd-vo «K.I.S.», 2011. – 288 s.
16. Toffler A. Futuroshok / A. Toffler. – SPb.: Lan, 1997. – 464 s.
17. Shevchuk V. Zagublena ukraiynska kultura za tysyachu rokiv / V. Shevchuk. – K.: Vydavnychyi dim «Kiyev-Mogylyanska akademiya», 2008. – 74 s.

Lazarovych N. V., PhD, assistant professor, chair of Theory and History of Culture, Ivan Franko National University of Lviv, nadiya.lazarovych@gmail.com

Ukrainian socio-cultural space in the context of transformation processes: social and philosophical analysis

The aim of this article is to research the impact of globalization and technological values on the modern Ukrainian socio-cultural space. For research was used a multidisciplinary and systemic approach, the method of comparative analysis, methods for abstraction, synthesis, generalization and other. It was revealed that multi-vector and «ambivalence» of Ukrainian socio-cultural space deepens postmodern discourse

as a mechanical application of theoretical concepts to Western philosophical and cultural context and postcolonial heritage of Ukrainian culture. The fundamental principles of dialogic paradigm and the concept of «intercultural polylogue», which involve the preservation and development of cultural values, norms, paradigms, based on dialogic interaction has been analyzed. The content of the cultural pluralism, which represents concepts of multiculturalism, transculturalism, interculturalism based on review. The ways of integration of socio-cultural fragmentations of modern space based on substantial depth and spiritual heritage of Ukrainian culture were analyzed.

Keywords: globalization, cultural pluralism, multiculturalism, transculturalism, interculturalism, postmodernism, postcolonialism, dialogical paradigm, intercultural polylogue

Лазарович Н. В., кандидат філософських наук, доцент кафедри теорії та історії культури, Львівський національний університет імені Івана Франка, nadiya.lazarovych@gmail.com

Украинское социокультурное пространство в контексте трансформационных процессов: социально-философский анализ

В статье автор ставит перед собой задачу исследовать влияние процессов глобализации и ценностей техногенной культуры на современное украинское социокультурное пространство, используя междисциплинарный и системный подходы, метод сравнительного анализа, общенаучные методы абстрагирования, синтеза, обобщения и др. Установлено, что поливекторность и «амбивалентность» украинского социокультурного пространства углубляет постмодернистский дискурс как механическая аппликация теоретических западноевропейских концептов на философско-культурологический контекст, а также постколоніальное наследие української культури. Проанализированы основные принципы диалогической парадигмы, а также концепция «междукультурного полилога», что предполагает сохранение и развитие культурных ценностей, нормы, парадигм, исходя из диалогического взаимодействия. Рассмотрено суть культурного плюрализма, представленного концепциями мультикультурализма, транскультурности и интеркультурности. Проанализированы пути интеграции мозаичности современного социокультурного пространства на основе глубинных субстанционально духовных основ української культури.

Ключевые слова: глобализация, культурный плюрализм, мультикультурализм, транскультурность, интеркультурность, постмодернизм, постколоніализм, диалогическая парадигма, междукультурный полилог.

* * *

УДК 339.9(477)

Олексенко Р. І.,
доктор філософських наук, професор кафедри філософії, Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Богдана Хмельницького (Україна, Мелітополь), roman.xdsl@rambler.ru

ФІЛОСОФІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Розкрито філософію сталого розвитку в період глобалізації та інформаційної революції. Проаналізовано процеси які протікають в епоху глобалізації. Окреслено місце «людини» в епоху сталого розвитку.

Ключові слова: філософія, сталий розвиток, глобалізація, гармонія.

Новітня філософія економічного розвитку розгортається як філософія людини в системі економічних відносин. Принцип людиноцентризму в сучасному світі набуває ознак ключового не лише в ідеологічно-пропагандистському сенсі, а й у сфері реальної життєдіяльності. Принаймні, ця теза коректно поширюється на розвинені демократичні країни. В Україні ж зазначений принцип поки що більшою мірою лише декларується. Однак, він є тим світоглядно-цілепокладаючим осердям, яке детермінує закономірності й особливості розгортання процесів в економічній й політичній, культурній й побутовій. Саме тому стрижневою основою нової філософії економічного зростання для України постає ідеологія сталого людського розвитку.

Проблема гармонійного розвитку людства як частини біосфери в природному середовищі має давню історію. Зі стародавніх часів філософи однією з головних проблем розглядали місце людства в природі. Варто пригадати, що ще Діоген-Кінік (400–325 рр. до н.е.) закликав до